

УДК 378:81'243

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-18>

Ольга ЛИНТВАР

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу, Національний авіаційний університет, просп. Гузара Любомира, 1, м. Київ, Україна, 03058

ORCID: 0000-0003-4671-5514

Бібліографічний опис статті: Линтвар, О. (2022). Лінгвокраїнознавство як необхідна освітня компонента підготовки майбутніх перекладачів. *Актуальні питання іноземної філології*, 16, 122–127, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-18>

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НЕОБХІДНА ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Мета роботи. Метою даного дослідження є окреслення важливості викладання курсу Лінгвокраїнознавства для здобувачів вищої освіти спеціальності «Філологія» в міждисциплінарному аспекті, не зосереджуючись лише на лінгвістичних чи культурологічних складових, а враховуючи обидва аспекти у стилістиці збалансованості та взаємопов'язаності, залучаючи приклади з української реальності для сприйняття чужорідного мовно-культурного середовища крізь призму зрозумілих концептів.

Методологія. Лінгвокраїнознавство – це навчальна дисципліна в межах програми на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра напряму підготовки «Філологія», яка слугує надійною базою для отримання фондових знань лінгвістичного, країнознавчого і культурологічного характеру, які згодом стануть у пригоді в тому числі і майбутнім перекладачам. Методологічний аналіз дає можливість говорити про міждисциплінарний рівень окресленого курсу, що враховує методологію міждисциплінарного комплексного дослідження, в межах якого знання про предмет можна отримати за рахунок взаємодії різних наукових напрямів.

Наукова новизна. Наукова новизна статті полягає у підході до викладання окресленого курсу з позиції міждисциплінарності, а також із врахуванням специфіки порівняння не лише у контексті досліджуваних країн, а й в межах українських сучасних та історичних реалій, що дає можливість враховувати синхронічний і діахронічний підходи одночасно, чим сприяє розвитку аналітичного і критичного мислення серед здобувачів вищої освіти.

Висновки. Враховуючи складні реалії сьогодення, які потребують негайного втручання міжнародної спільноти, неминучою є міжмовна комунікація, що враховує також і міжкультурну взаємодію. Професійна діяльність перекладача у контексті діалогу культур і знаходження точок дотику методами дипломатії стає ключовою для підвищення ефективності такої комунікації. Очевидно, що отримані знання в рамках курсу Лінгвокраїнознавства загалом чи Лінгвокраїнознавства Великої Британії чи Сполучених Штатів Америки, як ключових гравців англійськомовного політико-економічного простору, є надважливими для розуміння ключових концептів геополітики у глобальному контексті.

Ключові слова: країнознавство, лінгвокраїнознавство, комунікативна компетенція, міждисциплінарний підхід, акультурація, Велика Британія, США.

Olha LYNTVAR

PhD in Philology, Associate Professor at the English Philology and Translation Department, National Aviation University, 1 Guzara Liubomyra Ave, Kyiv, Ukraine, 03058

ORCID: 0000-0003-4671-5514

To cite this article: Lyntvar, O (2022). Linguokraiinoznnavstvo yak neobhidna osvitnia componena pidhotovky maibutnikh perekladachiv [Linguocountry Studies as a necessary educational component of the training of future translators]. *Current Issues of Foreign Philology*, 16, 122–127, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-18>

LINGUOCOUNTRY STUDIES AS A NECESSARY EDUCATIONAL COMPONENT OF THE TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS

The Purpose of the Study. The aim of this study is to outline the importance of teaching the course of Linguocountry Studies for higher education students majoring in Philology in an interdisciplinary aspect, focusing not only on linguistic

or cultural components separately, but taking into account both aspects accounting for balance and interconnectedness as well as incorporating vivid examples of Ukrainian reality. This will facilitate understanding of foreign linguo-cultural environment through the prism of comprehensible concepts.

Research Methodology. *Linguocountry Studies* is a discipline within the program for obtaining a bachelor's degree in Philology, which serves as a reliable basis for acquiring background knowledge of linguistic, regional and cultural nature. This background knowledge may become especially helpful to future translators. Methodological analysis makes it possible to talk about the interdisciplinary level of the outlined course, which takes into account the methodology of interdisciplinary comprehensive research. Knowledge of the subject one may receive through the interaction of different scientific fields.

Scientific Novelty. Scientific novelty of the article deals with the approach to teaching the outlined course from the standpoint of interdisciplinarity, as well as the specifics of the comparative aspect not only in the context of the countries under study, but also within Ukrainian contemporary and historical reality. This makes it possible to incorporate both synchronic and diachronic approaches simultaneously, promotes the development of analytical and critical thinking among students.

Conclusions. Given the complex present-day reality, which requires the immediate reaction of the international community, interlingual communication, which stands shoulder to shoulder with intercultural interaction, is inevitable. The professional activity of a translator in the context of intercultural dialogue and finding common ground through diplomacy is becoming key to improving the effectiveness of such communication. It is obvious that the knowledge gained in the course of *Linguocountry Studies* in general or *Linguocountry Studies of Great Britain and the United States of America* taught separately, as pivotal players in the English-speaking political and economic space, is crucial for understanding major concepts of geopolitics in a global context.

Key words: *Country Studies, Linguocountry Studies, communicative competence, interdisciplinary approach, acculturation, Great Britain, the USA.*

Актуальність проблеми. Важливість міжнародних відносин на етапі неспинного наростання викликів, ризиків і загроз глобального характеру, як то війни, пандемії, голод, кліматичні зміни, екологічні катастрофи, видається очевидною. Ефективність такої комунікації багато в чому залежить від глибини знання історичних реалій тієї чи іншої країни, їх впливу на мовний поступ та культурно-цивілізаційні зсуви еволюційного характеру кожного окремого учасника такого діалогу. Такі знання дають змогу побудувати цілісну картину з окремих пазлів і створити благодатний ґрунт для міжкультурного порозуміння, а отже і налагодження тягlosti ефективності такого діалогу. Одним із ключових учасників такого діалогу є перекладач, як ретранслятор сенсів різних рівнів. Уміння їх розпізнавати залежить від професійної компетенції такого перекладача. Причому, варто зазначити, що культурний фактор у такому контексті не поступається мовному, а подеколи його і перевершує. Саме тому ми говоримо про важливість міждисциплінарного і порівняльного підходів до викладання курсу «Лінгвокраїнознавство» для майбутніх перекладачів із залученням українських реалій сьогодення, що викликатиме інтерес здобувачів вищої освіти як до внутрішньо-культурних, -політичних, -історичних процесів в середині країни, так і до кращого розуміння паралельних процесів у країнах, мову яких вони вивчають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Величезний внесок у розгляд соціальної обумовленості змісту лінгвокраїнознавчого аспекту внесли вчені-лінгвісти В. Костомаров, О. Ахманова, С. Верещагін, Г. Томахін. Питання стосовно впровадження країнознавчого аспекту в навчання іноземних мов теоретично висвітлено у працях багатьох науковців (Н. Аріян, І. Воробйова, Н. Гез, Н. Євтух, І. Зимня, Н. Ішханян, О. Леонтьєв, Ю. Пасов, В. Редько, Л. Смелякова, В. Топалова, Р. Adler, D. Brown, М. Вугам, Е. Hall, R. Lado та інші). У практичній площині вагомий внесок у розвиток лінгвокраїнознавства на теренах України зробили А. Гапонів та М. Возна, які у своїй праці *Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни* (2005 р.), що складається з 14 розділів, присвячених або окремим країнам, або їх адміністративним одиницям, крім цікавого текстового матеріалу подають географічні терміни з транскрипцією, що, як правило, становлять труднощі у вимові, тематичні глосарії із тлумаченням потенційно нової культурно-специфічної термінології, а також комплекс вправ для закріплення лекційного матеріалу під час практичних занять, якщо такі передбачені навчальною програмою, чи для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти (Гапонів, Возна, 2005). Окремі автори підготували практично-орієнтовані посібники, які більше сприяють оволодінню загальнономовних компетенцій в межах однієї країни – Великої Британії (Нестеренко,

Лисенко, 2005). Навчальний посібник О. Селіванової, А. Ровицької, Т. Кириченко враховує соціокультурне функціонування англійської мови в анломовних соціумах світу (Селіванова, 2013). До навчального посібника О. Дубенко залучений комплексний підхід до вивчення лінгвокраїнознавства Сполучених Штатів Америки, і тому автор зосереджується як на подачі теоретичного матеріалу країнознавчого характеру, так і на залученні комплексу вправ для перевірки отриманих знань, в тому числі – вправ на закріплення знань про особливості функціонування мови (Дубенко, 2007). Тут варто зазначити, що самостійна підготовка здобувачів є обов'язковою, оскільки дослідити усі тонкощі культурної, історичної, політичної, географічної динаміки країни протягом одного семестру вивчити неможливо. Тому таким важливим у сучасних реаліях інформаційного обміну є виховний компонент з боку навчального закладу і мотиваційний – з боку самого здобувача.

Мета дослідження полягає у окресленні важливості викладання навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство» загалом чи «Лінгвокраїнознавство Великої Британії» і «Лінгвокраїнознавство США» (авторка вбачає доцільність у такому поділі) окремо із залученням міждисциплінарного і порівняльного підходів, при чому останній полягає у наскрізному включенні український реалій і концептів. Таким чином, здобувачі вищої освіти – майбутні перекладачі мають змогу глибше і повніше вивчити навчальний матеріал в рамках дисциплін для отримання необхідних фонових знань, що обов'язково стануть у пригоді у професійній діяльності, сприятимуть розумінню нинішніх культурних, політичних, економічних, освітніх процесів кожної з досліджуваних країн із врахуванням історичного контексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лінгвокраїнознавство з одного боку поєднує навчання мови, а з іншого – дає певні відомості про країну, мова якої вивчається. Культура залежить від мови, визначається нею та впливає на неї. Мова – це джерело формування та прояву ментальності народу, через неї культура зберігається та передається іншим поколінням. Оскільки основним об'єктом є не країна, а фонові знання носіїв мови, в узагальненому вигляді їх культура, то було б доцільніше гово-

рити про культурознавство. Проте потрібно чітко уявляти різницю між традиційним країнознавством та лінгвокраїнознавством. Якщо країнознавство є суспільнознавською дисципліною, якою б мовою воно не викладалося, то лінгвокраїнознавство є філологічною дисципліною (Головня, 2011, с. 37–38). Отже, лінгвокраїнознавство – це дисципліна з міждисциплінарним характером, яка вивчає національно-культурний компонент мовного матеріалу з метою забезпечення практичного володіння іноземною мовою. Лінгвокраїнознавство охоплює навчання мови та подає певні відомості про країну, де вона є засобом спілкування. В. Гращенкова та С. Сергіна пропонують таке визначення поняття: «лінгвокраїнознавство це аспект викладання іноземної мови, у якому з метою забезпечення комунікативності навчання та для вирішення загальноосвітніх та гуманістичних задач реалізується кумулятивна функція мови і здійснюється акультурація адресата, причому методика викладання має філологічну природу, ознайомлення здійснюється за допомогою іноземної мови та в процесі її вивчення» (Гращенкова, Сергіна, 2009). М. Желуденко і А. Сабітова пропонують своє визначення поняття «лінгвокраїнознавство»: «лінгвокраїнознавство – це дидактичний аналог соціолінгвістики, що розвиває ідею про необхідність злиття навчання іноземної мови як сукупності форм вираження з вивченням суспільного і культурного життя носіїв мови (Желуденко, Сабітова, 2017, с. 136). Враховуючи вищезазначене, зауважимо знову, що один філологічний аспект викладання дисципліни є недостатнім для формування світогляду здобувачів вищої освіти про культурну складову мовної особистості країни, мова якої вивчається. Пояснимо свою думку згодом.

Як наукова дисципліна країнознавство втілює в собі саме аспект культурного середовища. У процесі комунікативного спрямованого вивчення іноземних мов воно не може бути якимось побічним або додатковим елементом, а є повноцінною, невід'ємною частиною цього процесу. Мова без країнознавства не є живим організмом і перетворюється на мертве тіло. Об'єкт дослідження країнознавства – це людина, її культура (Заволока, 2020).

Лінгвокраїнознавство сьогодні є базою для формування комунікативної компетен-

ції, яка включає соціокультурну компетенцію, а остання, своєю чергою охоплює країнознавчу, лінгвокраїнознавчу та соціолінгвістичну компетенції. Країнознавча компетенція – це здатність особистості усвідомлювати знання про народ – носія мови, про культуру країни, про основні факти державного устрою, про історію, географію, економіку, літературу, мистецтво, особливості побуту, традицій, звичаїв тощо. Лінгвокраїнознавча компетенція пов'язана зі знаннями особливостей мовленнєвої і немовленнєвої поведінки, які є важливими для спілкування, і вмінням поводити себе відповідно до цих знань: а) загальна інформованість (про умови й особливості повсякденного життя, міжособистісні стосунки, суспільні цінності тощо); б) соціальні умовності (початок і завершення бесіди, привітання, вибачення, жести); в) соціальні звичаї (візити, їжа, напої, запрошення). Соціолінгвістична компетенція пов'язана з використанням мови (з правилами ввічливості, нормами, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, соціальними групами), зі здатності обирати й використовувати мовні форми і засоби, адекватні меті та ситуації спілкування (Сафонова, 1992, с. 48).

Саме тому лінгвокраїнознавство розглядається як міждисциплінарний курс і в іншомовних джерелах номінується як *Cultural Studies*, *Country Studies* або ж навіть *Country Studies & Intercultural Communication*. Беручи до уваги, що основним об'єктом вивчення дисципліни є фонові знання про країну, а не сама країна, то доцільніше було б говорити про культурознавство чи лінгвокультурознавство, адже посередником між адресатом та чужою культурою є мова цієї культури, але на сьогодні загальноприйнятим терміном для номінації дисципліни, про яку йдеться, є «лінгвокраїнознавство» (Головня, 2011, с. 37). З цим можна погодитися, пам'ятаючи про важливість врахування як суспільствознавчого, так і філологічного підходів при викладанні дисципліни. Не варто звужувати викладання дисципліни до вивчення реалій, фразеологізмів, іншої конотативно-зabarвленої лексики, що є об'єктом лексикології. В лінгвокраїнознавстві радше зупинятися на етимологічних засадах появи такої лексики, яка є результатом складних історико-лінгвістичних процесів. Тому доцільність застосування лише філологічної методики у викладанні курсу,

як це пропонують деякі викладачі-практики (див. визначення вище), ставимо під сумнів. Однак, такий підхід може бути базовим для вивчення національних варіантів іноземної мови (у нашому випадку англійської), що становить особливий інтерес для лінгвокраїнознавства. Такі мови обслуговують більше ніж одну культуру, їх ще називають негомogenous мовами. Національні варіанти, наприклад, варіанти англійської мови, становлять найцінніший матеріал для вивчення відбитої в них культури, особливостей розвитку народів Великої Британії, США, Австралії тощо. Виявлення і розкриття семантики національно-маркованих лексичних одиниць основних варіантів англійської мови поклато початок розробці нового напрямку порівняльного лінгвокраїнознавства – країнознавчо-орієнтованої варіантології. Але тут філологічний підхід застосовується під час вивчення однієї з тем дисципліни, наприклад, під час вивчення теми соціально-історичного фону розвитку англійської мови.

Отже, головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечити комунікативну компетенцію в актах міжкультурної комунікації, передусім через адекватне сприйняття промови (мови) співрозмовника і оригінальних текстів, що збережені на носіїв мови. Лінгвокраїнознавство забезпечує розв'язання цілої низки проблем, зокрема головної філологічної проблеми – адекватного розуміння тексту.

Міждисциплінарний підхід і глобалізаційні процеси зумовлюють важливість вивчення культурно-мовної специфіки країни у порівняльному аспекті, який і застосовується як під час лекційних, так і під час практичних занять з дисциплін «Лінгвокраїнознавство Великої Британії» і «Лінгвокраїнознавство США». Порівняння відбуваються як за схемами Велика Британія-Україна, Сполучені Штати Америки-Україна, Велика Британія-Сполучені Штати Америки, так і за схемою Велика Британія-Сполучені Штати Америки-Україна. Такі підходи сприяють кращому і глибшому розумінню процесів і констант у країнах, мова яких вивчається, оскільки моделлю слугують процеси і константи рідної, а отже, здебільшого зрозумілої з різних кутів зору країни. Зіставний підхід до вивчення лінгвокраїнознавства породжує також жваві дискусії, цікаві обговорення, неординарні висновки, що сприяє розвитку систем-

ного, аналітичного і так необхідного сьогодні критичного мислення.

Цікавим компонентом-завданням, який сприяє кращому сприйняттю і засвоєнню інформації, є підготовка презентації в межах тематики курсу (на практиці обмеження зводиться лише до назви країни), причому важливо, щоб тему здобувачі вищої освіти обирали самостійно в рамках кола своїх інтересів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки, вкотре наголошуємо на важливості формування всебічно розвинутої особистості майбутнього перекладача. Таке формування відбувається

в тому числі через дію національних культур, які вивчаються в рамках міждисциплінарного курсу «Лінгвокраїнознавства» через посередництво іноземної мови. Порівняльний аспект викладання навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство» своєю чергою сприяє акумуляції та формуванню системного, аналітичного і критичного мислення у здобувачів вищої освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у можливості вивчення навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство» із залученням порівняльного підходу на тематичному рівні, де ключовим може стати синхронічний аспект.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гапонів А. Б., Возна М. О. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни. Вінниця : Нова Книга, 2005. 464 с.
2. Нестеренко Н. М., Лисенко К. В. All Things English. Смак до життя по англійськи. Вінниця : Нова Книга, 2005. 160 с.
3. Селіванова О. І. English Through Cultures. К. : Ленвіт, 2013. 480 с.
4. Дубенко О. Ю. Сполучені Штати Америки: путівник перекладача. Вінниця : Нова Книга, 2007. 504 с.
5. Головня А. В. Лінгвокраїнознавство як базова дисципліна у підготовці професійного перекладача (на матеріалі художньої прози Редьярда Кіплінга). *Авіа-2011* : матеріали X Міжнар. наук.-техн. конф. К. : НАУ, 2011. Т. 4. С. 37–40.
6. Гращенко В. В., Сергіна С. В. Лінгвокраїнознавство як аспект викладання іноземної мови у ВНЗ з метою забезпечення комунікативності навчання. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39698/1/Hrashchenkova_Linhvokrainoznavstvo_2009.pdf (дата звернення: 23.04.2022).
7. Желуденко М. О., Сабітова А. П. Лінгвокраїнознавство як відображення мовної картини світу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип. 3. Херсон : Херсонський державний університет, 2017. С. 134–139.
8. Заволока С. І. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови. Режим доступу: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_1/12.pdf (дата звернення: 25.04.2022).
9. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранному языку как специальности : *дис. ... д-ра пед. наук*. М., 1992. 528 с.
10. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.

REFERENCES:

1. Haponiv, A. B., Vozna, M. O. Linhvokrainoznavstvo. Anhlovovni krainy [Linguo Country Studies. English-speaking countries]. Vinnytsia : Nova Knyha, 2005, 464. [in English]
2. Nesterenko, N. M., Lysenko, K. V. All Things English. Smak do zhyttia po-anhliisky [All Things English. Zest for life in English]. Vinnytsia : Nova Knyha, 2005, 160. [in English, in Ukrainian]
3. Selivanova, O. I. English Through Cultures. K. : Lenvit, 2013, 480. [in English]
4. Dubenko, O. Yu. Spolucheni Shtaty Ameryky: putivnyk perekladacha [The United States of America: translator's guide]. Vinnytsia : Nova Knyha, 2007, 504. [in English]
5. Holovnia, A. V. Linhvokrainoznavstvo yak bazova dystsyplina u pidhotovtsi profesiinoho perekladacha (na materialii hudozhnoi prozy Redyarda Kiplinha) [Linguocountry Studies as a basic discipline in the training of a professional translator (case study: Rudyard Kipling's prose)]. *Avia-2011* : Materials of the X International Scientific-Technical Conference K. : NAU, 2011, V. 4, 37–40. [in Ukrainian]
6. Hrashchenkova, V. V., Serhina, S. V. Linhvokrainoznavstvo yak aspekt vykladannia anhliiskoi movy u VNZ z metoiu zabezpechennia komunikatyvnosti navchannia [Linguocountry Studies as an aspect of English teaching in university with the aim of communicative learning provision]. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39698/1/Hrashchenkova_Linhvokrainoznavstvo_2009.pdf (access date 23.04.2022). [in Ukrainian]

7. Zheludenko, M. O., Sabitova, A. P. Lihvokrainoznavstvo yak vidobrazhennia movnoi kartyny svity [Linguocountry Studies as reflection of the language worldview]. *Scientific bulletin of Kherson State University*. Ed. 3. Kherson : Kherson State University, 2017, 134–139. [in Ukrainian]
8. Zavoloka, S. I. Lihvokrainoznavchyi aspekt vykladannia inozemnoi movy [Foreign language teaching involving the aspect of Linguocountry Studies]. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_1/12.pdf (access date 25.04.2022). [in Ukrainian]
9. Saphonova, V. V. Sotsiokulturnyi podhod k obyчениiu inostrannomu yazyku kak spetsialnosti [Sociocultural approach to foreign language teaching as a speciality]. *Dissertation for doctorate in Education*. M., 1992, 528. [in Russian]
10. Zahnitko, A. P. Slovnyk suchasnoi lnhvistyky: poniattia i terminy [Dictionary of modern linguistics: concepts and terms]. Donetsk : DonNU, 2012, 402. [in Ukrainian]